

الف) عدم جواز تغییر وقف پس از قبض در اغلب موارد

الف) عدم جواز تغییر وقف پس از قبض در اغلب موارد

تبدیل مدرسه علمیه به مسجد، کانون قرآن و کتابخانه

۴۵۱. ساختمانی از طرف شخصی وقف تحصیل طلاب حوزه علمیه شده است و برای آن متولی خاص انتخاب کرده است اما از آن جا که مدارس شهرستانی برای رسمیت یافتن می بایست زیر نظر حوزه عملیه قم باشند و شرایط تعیین شده از طرف مدیریت حوزه علمیه قم با شرایط متولی مدرسه تطبیق نمی کند، در حال حاضر ساختمان مذکور بلا تکلیف مانده است و امکان تأسیس حوزه و تربیت طلاب وجود ندارد، در چنین شرایطی اداره آموزش و پرورش شهرستان به منظور حفظ کاربری ساختمان، پیشنهاد استفاده از آن به منظور آموزش قرآن دانش آموزان با عنوان «کانون قرآن» را داده است و بر این پیشنهاد اصرار زیاد دارد، مستدعی است ضمن تعیین تکلیف، ما را از وضعیت پیش آمده رهایی دهید.

جواب: اگر ساختمان وقف مدرسه علمیه شده و تحویل متولی شرعی شده تبدیل آن به چیز دیگر جائز نیست و اگر وقف تمام نشده اختیار آن با مالک می باشد.

۴۵۲. در سال های پیش یکی از علمای منطقه با جمع آوری وجوهات شرعی و کمک مردمی یک دستگاه ساختمان به عنوان مدرسه علوم دینی، خریداری نموده بود، مدتی در ساختمان فوق طلاب علوم دینی مشغول به تحصیل بودند ولی فعلاً ساختمان مذکور تخریب گردیده و مکان آن به محل جمع آوری زباله شهری درآمده است و از طرفی دیگر در جای مناسب و فضای وسیع حوزه علمیه با ساختمان بهتری تهیه گردیده است و اینک زمین مخروبه ساختمان قبلی بلا استفاده مانده است.

آیا جایز است زمین فوق را جهت استفاده و تکمیل ساختمان فعلی بفروش برسانند یا نه؟
آیا جایز است یک دستگاه ساختمان جهت ایجاد کتابخانه عمومی با اشتراک بعضی از نهادها و ادارات در مکان مذکور ایجاد نمود یا نه؟ و اگر غیر از ساخت حوزه علمیه در مکان مزبور، استفاده دیگری از آن ممکن است مرقوم فرمائید.

جواب: اگر زمین وقف مدرسه علمیه باشد تغییر و تبدیل آن به چیز دیگر جایز نیست.

۴۵۳. کتابخانه ای را که در راه پله فوقانی حجره های مدرسه جامع و آشپزخانه و حسینیه آن که وصل به مسجد جامع می باشد، بدون اجازه متولی خاص خراب کردند و جزء مسجد قرار دادند آیا نماز خواندن در آن مکان جائز است یا خیر؟

جواب: اگر وقف بودن محلی به عنوان خاص ثابت باشد تبدیل آن جائز نیست، ولی اگر وضعیت وقف معلوم نباشد باید عمل افراد صالح و متدین، حمل بر صحت شود.

تبدیل دارالتعلیم به پایگاه ورزشی

۴۵۴. آیا زمینی که وقف بر دارالتعلیم قرآن بوده است و ساختمان شده به نام دارالتعلیم قرآن، می شود نام او را عوض کرد و به نام پایگاه آموزشی قرار داد و برای کارهای دیگری مورد استفاده قرار داد از قبیل ورزش؟

جواب: در فرض سؤال جایز نیست.

دبیرستان به خانه معلم و تغییر مدرسه

۴۵۵. اگر کسی زمینی را جهت ساخت دبیرستان دخترانه وقف نماید آیا می توان در آنجا چیزی دیگری مثلاً خانه معلم یا مدرسه دیگر درست نمایند؟

جواب: اگر زمین موقوفه را تحویل داده باشد باید بر طبق وقف عمل شود و نباید تغییر داده شود.

۴۵۶. فرد خیری زمین خود را با شرط احداث مدرسه و زمین ورزش فقط برای دانش آموزان مدارس وقف می نماید. مستدعی است اعلام فرمایید:

آیا از زمین صدرالذکر می توان غیر آنچه که مد نظر واقف بوده است بهره برداری نمود یا خیر؟

آیا با نظر مسئولین مافوق در وزارت آموزش و پرورش می توان در ازاء گرفتن امکاناتی به سازمان دیگری واگذار نمود یا خیر؟

جواب: الوقوف علی حسب ما یوقفها اهلهما (هر شرط یا خصوصیتی که توسط واقف در وقف مطرح شده، باید رعایت شود) و هیچگونه تغییر و تبدیل در وقف جایز نیست.

تغییر مکان مغازه وقفی

۴۵۷. بالای آب انبار یک باب مغازه درست کرده بودند جهت خدام مسجد که همه کارهای مسجد را انجام دهد و هم در مغازه کاسبی کند با توجه به بزرگ تر کردن فضا با مغازه لازم است که تغییر مکان شود بفرمائید چه حکمی دارد؟

جواب: تغییر وقف جایز نیست.

احداث درب بین دو مغازه وقفی بدون اذن متولی

۴۵۸. دو مغازه مجاور هم وجود دارند که هر یک موقوفه مستقلی از حیث واقف و مصرف هستند و هر کدام مفروز و منفصل از دیگری است، آیا مستأجر آن دو مغازه حق دارد از یکی از آن دو دربی به دیگری و یا به محل عبور خاص آن باز کند؟

جواب: انتفاع از وقف و تصرف در آن هر چند به مصلحت وقف دیگر باشد واجب است طبق شرایط وقف و با اجازه متولی صورت بگیرد و مستأجر هر یک از آن دو مغازه وقفی مجاور هم، حق ندارد به عنوان اینکه مغازه دیگر هم وقف است با بازکردن درب از یکی به دیگری و قراردادن راه از آن به مغازه دیگر، در وقف تصرف کند.

تبدیل حمام وقفی به منزل مسکونی

۴۵۹. حدود ۴۵ سال قبل مردم روستا تصمیم به ساخت حمام گرفتند و شخصی مکان آن را داد و در آن حمام ساختند و سال ها مورد استفاده اهالی محل قرار گرفت ولی حالا بر اثر عدم استفاده و هزینه زیادی که دارد تبدیل به منزل مسکونی شده است حال سؤالهای زیر پیش آمده: آیا زمین وقف است یا خیر؟

در صورتی که وقف است این نفری که آن را تبدیل کرده باید چه کند؟

اگر باید با اجازه حاکم شرع خریداری نماید با بهای امروز و یا روز تصرف؟

در هر حال تکلیف این سرمایه گذاری ۱۵ میلیون تومان در آن زمین ۱۵۰ متری چیست؟

جواب: اگر زمین را به قصد ساختن حمام برای اهالی روستا در اختیار قرار داده در مفروض سؤال وقف است و تغییر و تبدیل آن جائز نیست و موضوع خاص نیاز به رسیدگی دارد که موکول است به مسئولین مربوطه در اداره اوقاف.

۴۶۰. یک باب حمام قدیمی وجود دارد چندین سال است بر اثر سهل انگاری مسئولین مربوطه و اهالی محل به صورت خرابه ای درآمده است کانون فرهنگی و ورزشی جوانان مساجد قصد دارد این حمام را تعمیر کند و با توجه به سخنان بسیار مهم و ارزشمند اخیر مقام معظم رهبری در دیدار با جوانان از این محل به عنوان خانه جوان استفاده نماید تا اولاً از این محل تاریخی حفظ و نگهداری شود و ثانیاً استفاده بهینه از این محل برای فعالیت های جوانان کانون نماید، لذا خواهشمند است دستورات لازم را در این زمینه مبذول فرمائید.

جواب: زمین حمام اگر وقف باشد و بتوان از آن در جهت وقف ولو با تعمیر استفاده نمود تبدیل آن به چیز دیگر جائز نیست و اگر وقف یا ملک شخصی نباشد اختیار آن با مسئولین مربوطه است.

تبدیل قسمتی از قبرستان به حسینیه

۴۶۱. در روستائی قبرستان قدیمی وجود دارد که محل دفن مردگان مؤمنین از گذشته تا کنون است، در گوشه ای از آن حسینیه ای قرار دارد که در عزای حضرت سید الشهداء (ع) استفاده می شود، آیا افزایش مساحت حسینیه از حیث تصرف در زمین قبرستان ممنوعیت شرعی خواهد داشت؟ البته با توجه به این که وقفنامه ای در ارتباط با این قبرستان و حسینیه در دست نیست، لذا خواهشمندیم وظیفه شرعی ما را در ارتباط با توسعه حسینیه بیان فرمایید.

جواب: در حکم به وقفیت، داشتن وقفنامه لازم نیست اگر در محل معروف به وقف است به نحوی که موجب اطمینان باشد حکم به وقف بودن آنها می شود بنابراین از قبرستان نمی توانند جزء حسینیه قرار دهند.

تبدیل حسینیه و موقوفات منفعتی به مسجد و کتابخانه

۴۶۲. زمینی وقف مؤبد شده است برای سوگواری حضرت ابا عبدالله الحسین (ع) اداره اراضی شهری قطعه ای از آن را جهت احداث بنا برای مسجد در اختیار چند نفر خیر گذاشته و عمل احداث نیز در آن انجام شده، به منظور رفع محذور شرعی و دانستن تکلیف اداره در قبال موقوفه

استدعا دارد پاسخ سوالات ذیل را مرقوم و به مهر شریف مزین فرموده و اجازه فرمائید به این اداره ابلاغ فرمایند. آیا در زمین موقوفه موصوف می شود مسجد ساخت یا خیر؟

جواب: زمین موقوفه مسجد نمی شود.

۴۶۳. در یک محله زمینی برای حسینیه وقف شده و حسینیه در آن تأسیس گردیده است، چند سال بعد شخص خیری حسینیه را خراب و در همان زمین با کمی توسعه و ارتفاع از سطح زمین ساختمان جدیدی را به نام مسجد ساخته است، آیا این محل و نماز خواندن در آن چه حکمی دارد، حکم مسجد را دارد یا حسینیه؟

جواب: حسینیه مسجد نمی شود، و از زمین باید استفاده حسینیه بشود. نماز خواندن در آن مانع ندارد ولی مسجد نیست.

۴۶۴. شخصی قطعه ای از زمین های خود را برای ساخت حسینیه وقف کرده و ساخت حسینیه مذکور در آنها به پایان رسیده است، ولی بعضی از اهالی قسمتی از حسینیه را تبدیل به مسجد کرده اند و در حال حاضر در آن به عنوان مسجد، نماز جماعت می خوانند، آیا تبدیل حسینیه به مسجد توسط آنان صحیح است؟ و آیا احکام مسجد بر آن قسمت مترتب می شود؟

جواب: واقف و غیر او حق تبدیل حسینیه ای را که به عنوان حسینیه وقف شده به مسجد ندارند و با این کار، تبدیل به مسجد نمی شود و احکام و آثار مسجد هم بر آن مترتب نمی گردد، ولی برپایی نماز جماعت در آن اشکال ندارد.

۴۶۵. اهالی روستایی به خاطر تخریب حسینیه محل، قصد دارند این مکان را که وقف حسینیه می باشد بنایی احداث نمایند که طبقه اول آن حسینیه و طبقه دوم آن مسجد باشد. آیا احداث یک طبقه به نام مسجد جایز است یا خیر؟

جواب: تغییر وقف جایز نیست.

۴۶۶. کلیه اراضی روستا موقوفه می باشد که از زمان های قدیم و سال های گذشته قبل از انقلاب اسلامی مردم این روستا به کشاورزی سنتی به روی اراضی مشغول بوده اند اکنون بیشتر اراضی به منازل مسکونی تبدیل گردیده است، لازم به توضیح است که نصف اراضی موقوفه سید الشهداء (ع) و نصف دیگر آن موقوفه فقراء و شب های جمعه و طلاب می باشد. اهالی روستا فاقد مسجد می باشند و تکلیف اهالی در زمینه احداث مسجد در زمین وقفی را مشخص نمائید تا در صورت داشتن مجوز شرعی بتوانیم مسجدی را در این روستا احداث نمائیم.

جواب: باید موقوفه در همان مواردی که واقف تعیین کرده صرف شود.

۴۶۷. حسینیه ای است که ساختمان آن با هزینه شخصی اینجانب و جمعی دیگر تجدید بنا گردیده است و دارای وقفنامه ای است که فتوکپی آن به پیوست تقدیم می گردد.

آیا استفاده از حسینیه مذکور باید طبق وقفنامه باشد یا مجازیم از وقفنامه عدول نموده و کارهای عام المنفعه مثل کتابخانه عمومی و کارهای فرهنگی دیگر در آن اجرا نمائیم. خواهشمندیم نظر مبارکتان را بفرمائید مطیع و فرمانبرداریم.

جواب: با صرف نظر از خصوصیات وقف مزبور حکم کلی این است که الوقوف علی حسب ما یوقفها اهلها. از وقف باید در همان جهتی که برای آن وقف شده استفاده شود و تغییر وقف جایز نیست و باید طبق وقف عمل شود.

ساخت مغازه روی سقف حسینیه

۴۶۸. هیئت امناء سالن قدیمی حسینیه که یک طبقه بود با مجوز شرعی تخریب و در زیر زمین آن دستشویی و توالت برای حسینیه و عموم ساخته و استفاده می نماید و طبقه همکف به صورت حسینیه بهره برداری می شود حال هیئت امناء با هزینه شخصی در طبقه فوقانی چند باب طاق احداث نمودند تا به اجاره واگذار گردد و درآمد آن هزینه های جاری حسینیه را پرداخت نماید واگذاری آن جایز است یا خیر؟

جواب: تغییر و تبدیل وقف جائز نیست.

ساخت پایگاه بسیج در قسمتی از حسینیه

۴۶۹. یک حسینیه قدیمی که هر ساله در آن تقریباً یک ماه روضه خوانی می شود، اخیراً از طرف بسیج سپاه می خواهند در حسینیه پایگاه مقاومت بسازند که قهراً تصرفاتی در آن می شود و تغییر شکل می دهد، حقیر متولی حسینیه هستم بفرمائید آیا این تصرفات جائز است یا خیر و تکلیف حقیر متولی چیست؟

جواب: تبدیل و تغییر وقف جائز نیست و متولی موقوفه باید مطابق نظر واقف و صلاح وقف عمل نماید.

۴۷۰. زمینی در مجاور مسجد جامع وجود داشته که به حسینیه شهرت داشته با تلاش و همکاری افراد خیر روستا حصارهای آن انجام و طبقه همکف آن تقریباً در حد سفت کاری بود و به علت اینکه امام جماعت وقت اقامه نماز و برگزاری مراسم را در آن اشکال دانستند ادامه ساختمان متوقف شد تا پس از پیروزی شکوهمند انقلاب اسلامی و تشکیل بسیج مستضعفین محل مذکور را به عنوان پایگاه مقاومت بسیج برگزیدند و با تلاش شبانه روزی و پرداخت وجوه ماهیانه ساختمان را قابل استفاده و فعالیت خود را در آن شروع نمودند، لذا این ساختمان هم اکنون محل فعالیت بسیج، صندوق قرض الحسنه چهارده معصوم، محل برگزاری کلاس های آموزش قرآن و مراسم سوگواری اهل بیت عصمت و طهارت و در یک کلام مرکز ثقل فعالیت های مذهبی، فرهنگی و آموزشی جوانان مؤمن و متعهد محل بوده و خانواده معظم شهداء و ایثارگران روستا نیز به این مکان وابستگی فراوان داشته و تداعی بخش یاد و خاطره شهدای عزیزشان می باشد. خواهشمند است مرحمت فرموده نظر مبارکتان را در خصوص ادامه فعالیت های مذکور به خصوص اقامه نماز در این مکان را امر به ابلاغ فرمایید.

جواب: چنانچه وقف بودن زمین مذکور به عنوان حسینیه شرعاً ثابت شود همانطور که به اسم حسینیه شهرت یافته باید از تصرفاتی که منافی و مزاحم حسینیه بودن آن است اجتناب شود.

تغییر موقوفه با ملاحظه حفظ نیت واقف

۴۷۱. در ادوار مختلف موقوفاتی با توجه به شرایط زمان و مکان توسط مؤمنین انشاء و به مرحله اجراء درآمده است لکن در حال حاضر کاربرد برخی از آنها با شرایط و اوضاع و احوال اجتماعی، اقتصادی جامعه هماهنگی نداشته و بعضاً متداول نمی باشد. سؤالاتی که در این زمینه مطرح است عبارتند از:

آیا می توان با توجه به شرایط روز و در جهت مصالح دولت و امت اسلامی و با ملحوظ نگه داشتن نیت اصلی واقف و در جهت هماهنگی با سایر برنامه های مدون و جاری دولت در کاربرد نظرات واقف تغییراتی به عمل آورد؟

جواب: الوقوف علی حسب ما یوقفها اهلها. عواید وقف باید زیر نظر متولی شرعی و با نبود متولی خاص زیر نظر حاکم شرعی در جهت وقف صرف شود و زمان و مکان و مصالح دولت و ملت در آن اثر ندارد و نباید تغییر داده شود.